

University of Groningen

Het verblijf van Lodewijk van Nassau in Frankrijk

Herwerden, Pieter Johannes van

IMPORTANT NOTE: You are advised to consult the publisher's version (publisher's PDF) if you wish to cite from it. Please check the document version below.

Document Version

Publisher's PDF, also known as Version of record

Publication date:

1932

[Link to publication in University of Groningen/UMCG research database](#)

Citation for published version (APA):

Herwerden, P. J. V. (1932). *Het verblijf van Lodewijk van Nassau in Frankrijk: Hugenoten en Geuzen, 1568-1572*. Koninklijke Van Gorcum.

Copyright

Other than for strictly personal use, it is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

The publication may also be distributed here under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license. More information can be found on the University of Groningen website: <https://www.rug.nl/library/open-access/self-archiving-pure/taverne-amendment>.

Take-down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Downloaded from the University of Groningen/UMCG research database (Pure): <http://www.rug.nl/research/portal>. For technical reasons the number of authors shown on this cover page is limited to 10 maximum.

INLEIDING.

Bij het noemen van den naam van Lodewijk van Nassau denkt men onwillekeurig aan het Verbond der Edelen en aan de veldslagen bij Heiligerlee, Jemgum en Mook.

Als een der leiders van het Verbond der Edelen poogde Lodewijk den Spaanschen koning, zonder tegen hem geweld te gebruiken, er toe te brengen in de Nederlanden een ander, een minder streng regeeringssysteem toe te passen. Toen echter bleek, dat men met onderhandelen en met het aanbieden van smeekschriften niets bij Philips II bereikte, dat integendeel door de komst van Alva de druk nog zwaarder werd, greep Lodewijk, evenals zijn broer, de Prins van Oranje, naar het zwaard. In 1568 was hij de aanvoerder van de krijgsmacht, die een inval deed in Groningerland. Hij behaalde de overwinning bij Heiligerlee, het luisterrijke begin van den tachtigjarigen oorlog. Spoedig volgde evenwel bij Jemgum een bittere ontgoocheling: zijn troepen werden vernietigend verslagen, zijn soldaten bij duizenden gedood. Wel ontsnapte hij zelf hier aan het bloedbad, maar weinige jaren later, 14 April 1574, verdween hij in den veldslag bij Mook, spoorloos, voor altijd.

Deze gebeurtenissen zijn beroemd in onze historie. Veel minder bekend echter is het, dat Lodewijk in de jaren tusschen de beide laatstgenoemde veldslagen aan langdurige krijgstochten, aan belegeringen en vele gevechten in Frankrijk heeft deelgenomen, dat hij er vervolgens in overleg met den Prins van Oranje, in samenwerking met den Franschen koning en vele hooggeplaatsten zijn uiterste krachten heeft ingespannen om een verbond tusschen eenige landen tot stand te brengen tot bestrijding van de Spanjaarden in de Nederlanden.

Wel hebben Prof. Blok, de biograaf van Lodewijk van Nassau, en andere schrijvers over zijn verblijf in Frankrijk geschreven. De eerste evenwel heeft slechts weinige bladzijden van zijn boek aan deze periode gewijd en hiervoor niet van Fransche archieven gebruik gemaakt. Bij de laatsten was Lodewijk niet het hoofddoel van hun studiën. Wel vestigden ze de aandacht op hem, maar

alleen, als hij deelnam aan de gebeurtenissen, die zij beschreven. Overigens lieten zij zijn figuur op den achtergrond.

Het leek me zeer aantrekkelijk tot onderwerp van mijn dissertatie te nemen deze weinig bekende periode uit het leven van den „meest beminden zoon” van Juliana van Stolberg, die samen met Willem van Oranje alle zware tegenslagen en bittere teleurstellingen van de eerste jaren van den strijd tegen Spanje heeft doorstaan, onwankelbaar hopend op een betere toekomst.

Voorzoover ik uit publicaties en archiefonderzoek heb kunnen nagaan, zijn er slechts weinig stukken, die direct op Lodewijk in zijn Franschen tijd betrekking hebben, overgebleven. Dat was trouwens niet anders te verwachten, want wel zijn de correspondenties van de gezanten van de vorsten aan de verschillende hoven van dit tijdperk, dat aan den beruchten Bartholomaeus-nacht voorafgaat, over het algemeen zorgvuldig bewaard, maar Lodewijk was in den tijd, dat hij diplomatieke diensten voor zijn oudsten broer in Frankrijk verrichtte, niet de gezant van een regeerend vorst aan het Fransche hof. Hoogstens zou men hem een tijdlang den vertegenwoordiger van den Prins van Oranje in Frankrijk kunnen noemen. En de Prins leek toen minder op een vorst dan op een berooid avonturier. Een figurant op het staatstoneel van die dagen is Lodewijk wel niet geweest, maar een van de hoofdrollen vervulde hij evenmin. Bovendien was het verblijf in Frankrijk wel een heel onrustige periode in zijn leven. Bijna steeds heeft hij er rondgetrokken en dat voor een goed deel in een tijd van oorlog en opstand. In April 1572, een maand voordat hij Frankrijk verlaat, schrijft hij van zich zelf: „Moy quy va tanttost six ans vagabondant par le paix” ¹⁾. Van die zes jaar had hij er ruim drie in Frankrijk doorgebracht! Daarbij komt nog, dat het archief van La Rochelle, de eenige plaats, waar hij geruimen tijd heeft vertoefd en waar waarschijnlijk wel papieren zijn geweest, die op hem betrekking hadden, helaas geheel is verbrand. Bedenkt men dit alles, dan wekt het geen verwondering, als men weinig stukken vindt, die door hem geschreven of aan hem gericht zijn.

Overigens zijn de archieven voor dit tijdperk goed voorzien,

¹⁾ GROEN v. PR. *Archives III*, 417.

ook van stukken, waarin Lodewijks verblijf in Frankrijk min of meer terloops ter sprake komt. Talrijk zijn de bronnen en geschiedboeken, die over deze periode zijn verschenen. Met behulp hiervan moet het mogelijk zijn de betrekkingen tusschen Frankrijk en de Nederlandsche opstandelingen in het begin van den tachtigjarigen oorlog uitvoeriger te beschrijven en de figuur van Lodewijk van Nassau in dien tijd duidelijker te teekenen dan tot nu toe is geschied.

Dit te pogen heeft me veel genoegen verschaft.